

Cytowanie

CHICAGO: T. Jaroszyński, *Kodeks Etyki Prawników Europejskich (CCBE) w polskim systemie prawa*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 1, s. 217–228, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.16>

APA: Jaroszyński, T. (2023), *Kodeks Etyki Prawników Europejskich (CCBE) w polskim systemie prawa*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 1, s. 217–228, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.16>

Tomasz Jaroszyński

ORCID ID: 0000-0001-9654-7964

Politechnika Warszawska

E-mail: tomasz.jaroszynski@pw.edu.pl

**Kodeks Etyki Prawników Europejskich
(CCBE) w polskim systemie prawa**

Słowa kluczowe: adwokaci, akty wewnętrzne, kodeks etyki zawodowej, Konstytucja, radcowie prawni, samorząd zawodowy, zawód zaufania publicznego

Keywords: attorneys, internal acts, code of professional ethics, Constitution, attorneys at law, professional self-government, profession of public trust

Streszczenie

Kodeks Etyki Prawników Europejskich, przyjęty przez Radę Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy, zakłada związanie nim prawników prowadzących działalność transgraniczną. Przedmiotem artykułu jest zbadanie tego, czy Kodeks jest aktem wiążącym radców prawnych i adwokatów. Samorzady zawodowe tych prawników uznały Kodeks za akt wiążący ich członków, jednak analiza prowadzi do wniosku, że w polskim prawie nie ma do tego podstaw. Co więcej, Kodeks nie jest aktem wewnętrznym w rozumieniu art. 93 Konstytucji RP. Oznacza to, że radcowie prawni ani adwokaci nie mogą odpowiadać dyscyplinarnie za naruszenie Kodeksu. Aby zapewnić skuteczność przepisom tego aktu, powinny one zostać uwzględnione w kodeksach etyki zawodowej wskazanych samorządów.

Abstract**The Code of Conduct for European Lawyers
(CCBE) in the Polish Legal System**

The Code of Conduct for European Lawyers, adopted by the Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE), purports to be adopted as enforceable rules in relation to the cross-border activities of the lawyers. The object of this article is to examine whether the Code is a binding act for attorneys at law and attorneys. The professional self-governments have recognised the Code as a binding act for their members, but the analysis leads to the conclusion that there is no basis for this in Polish law. Furthermore, the Code is not an internal act within the meaning of Article 93 of the Polish Constitution. This means that neither attorneys at law nor attorneys can be held disciplinarily liable for breaches of the Code. In order to ensure the effectiveness of the provisions of the Code, they should be included in the professional codes of ethics of these professional self-governments.

✱

I.

Różnorodność źródeł tworzących współcześnie system prawa obowiązującego w państwie spowodowała określenie go mianem multicytrycznego¹. W przypadku Polski podstawowymi centrami, z których pochodzi prawo (oprócz prawa krajowego), są przede wszystkim systemy prawa Unii Europejskiej (UE) oraz prawa międzynarodowego. Wśród dodatkowych (potencjalnych) źródeł mogących współtworzyć system prawa w Polsce warto zwrócić uwagę na akty międzynarodowych organizacji skupiających osoby wykonujące określone zawody. Uściślając, nie chodzi tutaj o organizacje działające w strukturach międzypaństwowych, takich jak UE, lecz w formie bezpośredniej współpracy między krajowymi zrzeszeniami tych osób². Specjalną rolę

¹ Zob. E. Łętowska, *Multicytryczność współczesnego systemu prawa i jej konsekwencje*, „Państwo i Prawo” 2005, z 4, s. 3.

² Zob. L.C. Levin, L. Mather, L. de Groot-van Leeuwen, *The Impact of International Lawyer Organizations on Lawyer Regulation*, „Fordham International Law Journal” 2018, nr 2, s. 407.

odgrywa to w przypadku zawodów zaufania publicznego, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Wykonywanie tych zawodów oraz działalność ich samorządów są normowane ustawami i rozporządzeniami, a także licznymi aktami prawa wewnętrznego. Na tym tle powstaje problem, czy źródłem prawa w tej sferze mogą być również regulacje wspomnianych organizacji.

Celem artykułu jest przedstawienie prawnych konsekwencji członkostwa samorządów radców prawnych oraz adwokatów w Radzie Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy (dalej: CCBE). Ze względu na znaczenie zasad etyki zawodowej dla zawodów zaufania publicznego uwaga zostanie skupiona na przyjętym w ramach tej organizacji Kodeksie Etyki Prawników Europejskich³ (dalej: Kodeks). Badaniu nie będzie jednak podlegać treść postanowień Kodeksu⁴, tylko to, jaki jest jego status w polskim systemie prawa oraz czy jest on wiążący dla członków wskazanych samorządów zawodowych. W szczególności ważna jest odpowiedź na pytanie, czy działanie niezgodne z Kodeksem może skutkować wszczęciem postępowania dyscyplinarnego. Zagadnienie to nie było dotychczas przedmiotem głębszej analizy w doktrynie prawa, co wydaje się przeoczeniem, zważywszy na konsekwencje ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej przez osoby wykonujące zawody zaufania publicznego. Co istotne, podjęty temat dotyczy nie tylko samorządów prawniczych, ale też innych samorządów zawodowych, które angażują się w działalność międzynarodową⁵.

II.

Aby ustalić charakter prawny aktów przyjmowanych przez CCBE, należy przyjrzeć się zadaniom i strukturze tej organizacji. CCBE została założo-

³ W artykule posługuję się tytułem oraz tekstem Kodeksu w wersji stanowiącej załącznik do uchwały nr 8/2010 IX Krajowego Zjazdu Radców Prawnych (KZRP) z 6 listopada 2010 r. w sprawie przyjęcia Kodeksu Etyki Prawników Europejskich.

⁴ Zob. L.S. Terry, *An Introduction to the European Community's Legal Ethics Code – Part I: An Analysis of the CCBE Code of Conduct*, „Georgetown Journal of Legal Ethics” 1993, nr 1, s. 1.

⁵ Zob. np. uchwała nr 14/08/P-V Naczelnej Rady Lekarskiej z 19 września 2008 r. w sprawie uczestnictwa Naczelnej Izby Lekarskiej w pracach międzynarodowych organizacji lekarzy i lekarzy dentyków, https://nil.org.pl/uploaded_files/1575635982_uchwala-nrl-nr-14-08-v-z-dnia-19-wrzesnia-2008-r.pdf (19.09.2022).

na w 1960 r.⁶, a w jej statucie⁷ określono, że jest międzynarodowym stowarzyszeniem non-profit. Pojęcia tego użyto w rozumieniu prawa belgijskiego, na podstawie którego powstała CCBE i do którego stosowania odsyła jej statut⁸. Podstawowym celem działania CCBE jest reprezentowanie adwokatów i stowarzyszeń prawniczych w sprawach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, dotyczących wykonywania zawodu adwokata (prawnika), rozwoju prawa i praktyki związanej z rządami prawa i wymiaru sprawiedliwości oraz istotnych zmian w prawie, na szczeblu europejskim i międzynarodowym. Ponadto CCBE pełni rolę organu doradczego i pośredniczącego między swoimi członkami oraz między nimi a instytucjami UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego (dalej: EOG) w sprawach transgranicznych.

Członkami CCBE są obecnie adwokatury i stowarzyszenia prawnicze z 46 państw europejskich, z tym że w statucie przewiduje się różne kategorie członkostwa. Pełne członkostwo przysługuje organizacjom reprezentującym zawód prawnika z państw UE i EOG oraz Szwajcarii (w sumie z 32 państw), zaś pozostałe kategorie to członkowie partnerscy (z Wielkiej Brytanii) i stowarzyszeni (z 5 państw) oraz obserwatorzy (z 8 państw)⁹.

CCBE funkcjonuje w formie bezpośredniej współpracy między adwokatami i stowarzyszeniami prawniczymi, do której nie stosuje się prawa międzynarodowego ani prawa UE¹⁰. W statucie CCBE jest mowa o „wyznaczaniu do utworzenia delegacji krajowej przez władze państwa”, ale można zakładać, że ma to zastosowanie, o ile wymagają tego przepisy krajowe. Przyjęcie do CCBE następuje w drodze głosowania w gronie członków tej organizacji.

⁶ Zob. *The history of the CCBE*, 2005; https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EN_history_ccbe.pdf. (15.09.2022).

⁷ https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/STATUTS/EN_statutes.pdf. (15.09.2022).

⁸ Zgodnie ze statutem CCBE do spraw w nim nieuregulowanych stosuje się przepisy ustawy z 27 czerwca 1921 r. o stowarzyszeniach non-profit, międzynarodowych stowarzyszeniach non-profit i fundacjach. Warto dodać, że prawo belgijskie w tym zakresie uległo zmianie; <https://www.lexgo.be/en/papers/commercial-company-law/non-profit-organization-law/new-belgian-code-for-companies-and-associations-what-are-the-key-changes-for-international-non-profit-associations,132204.html> (15.09.2022).

⁹ <https://www.ccbe.eu/about/who-we-are/>(15.09.2022).

¹⁰ Trzeba zaznaczyć, że CCBE angażuje się w działania w ramach UE – zob. E. Korkea-aho, *Legal Lobbying: The Evolving (but Hidden) Role of Lawyers and Law Firms in the EU Public Affairs Market*, „German Law Journal” 2021, nr 1, s. 65.

W polskim prawie nie przewidziano przepisów włączających organy państwa w procedurę przystępowania do CCBE. Jest to zatem działanie podejmowane według własnego uznania przez samorządy zawodowe prawników. Krajowa Izba Radców Prawnych została przyjęta do CCBE jako członek obserwator w 1999 r., a z chwilą przystąpienia Polski do UE stała się jej pełnoprawnym członkiem¹¹. Natomiast w stosunku do adwokatów trzeba wskazać uchwałę nr 31/03 Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA) z 26 października 2003 r. w sprawie przystąpienia do CCBE, w której jest mowa o złożeniu wniosku do CCBE „o przyjęcie adwokatury polskiej, wspólnie z korporacją radców prawnych, na pełnego członka tej organizacji – w oparciu o warunki jej statutu”. W rezultacie adwokatura uzyskała członkostwo w CCBE 1 maja 2004 r.

III.

Kodeks został uchwalony 28 października 1988 r. na sesji plenarnej CCBE¹². Jak stanowi art. 1.5 Kodeksu, jego zasady mają zastosowanie do działalności transgranicznej prawników w obrębie UE i EOG. Działalność transgraniczna w rozumieniu Kodeksu oznacza: a) wszelkie kontakty zawodowe z prawnikami z państw członkowskich niebędących państwem danego prawnika oraz b) działalność zawodową prawnika na terenie państwa członkowskiego niebędącego państwem tego prawnika, niezależnie od tego, czy prawnik fizycznie się w nim znajduje¹³.

Zgodnie z art. 1.2 Kodeksu zawarte w nim zasady etyki zawodowej mają na celu zapewnienie właściwego wypełniania przez prawnika funkcji uznanej za niezbędną we wszystkich społeczeństwach cywilizowanych, zaś nieprzestrzeganie tych zasad może skutkować nałożeniem sankcji dys-

¹¹ [https://kirp.pl/ccbe-glosem-europejskiego-srodowiska-prawniczego/\(19.09.2022\)](https://kirp.pl/ccbe-glosem-europejskiego-srodowiska-prawniczego/(19.09.2022)).

¹² Zmiany w Kodeksie wprowadzono na sesjach plenarnych CCBE: 28 listopada 1998 r., 6 grudnia 2002 r. i 19 maja 2006 r.

¹³ Zob. L.S. Terry, *An Introduction to the European Community's Legal Ethics Code – Part II: Applying the CCBE Code of Conduct*, „Georgetown Journal of Legal Ethics” 1993, nr 2, s. 350; P.M. Genty, *The Challenges of Developing Cross-Cultural Legal Ethics Education, Professional Development, and Guidance for the Legal Professions*, „Journal of the Professional Lawyer” 2011, nr 1, s. 37.

cyplinarnych. W myśl art. 1.3 Kodeksu organizacje reprezentujące zawody prawnicze za pośrednictwem CCBE postulują, aby zasady w nim określone zostały uznane za wspólne stanowisko wszystkich adwokatów i stowarzyszeń prawniczych UE i EOG oraz przyjęte w możliwie najkrótszym terminie jako zasady obowiązujące w odniesieniu do działalności transgranicznej prawników w obrębie UE i EOG¹⁴. Ponadto wyrażono postulat, aby w miarę możliwości zasady deontologii i praktyki zawodowej były interpretowane i stosowane w sposób zgodny z zasadami określonymi w Kodeksie. Stwierdzono także, że po przyjęciu zasad określonych w Kodeksie za obowiązujące w odniesieniu do działalności transgranicznej prawnicy będą zobowiązani do przestrzegania zasad postępowania określonych przez ich rodzime adwokatury lub stowarzyszenia prawnicze w zakresie, w jakim są one zgodne z zasadami Kodeksu.

Przytoczone regulacje pokazują, że autorom Kodeksu nie udało się w spójny sposób określić relacji między jego postanowieniami a zasadami etyki zawodowej uchwalonymi przez krajowe organizacje prawników. Niemniej ostateczne rozstrzygnięcie tej kwestii w samym Kodeksie nie jest możliwe, ponieważ niezbędne do tego są odpowiednie działania samorządów zawodowych należących do CCBE.

IV.

Jeśli chodzi o sposób „wdrożenia” Kodeksu przez samorząd radcowski, trzeba przywołać uchwałę nr 8/2010 IX Krajowego Zjazdu Radców Prawnych (dalej: KZRP). Stwierdzono w niej, że „przyjmuje się do stosowania Kodeks” (§ 1) oraz że „Kodeks jest wiążący dla polskich radców prawnych podczas ich działalności transgranicznej” (§ 2). Jako podstawę podjęcia tej uchwały przywołano art. 57 ust. 7 [powinno być: art. 57 pkt 7 – dopisek autora] ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych¹⁵, stanowiący, że do KZRP należy uchwalanie zasad etyki radców prawnych. Wskazany przepis ustawowy jest podstawą

¹⁴ Por. A. Sarvarian, *Common Ethical Standards for Counsel before the European Court of Justice and European Court of Human Rights*, „European Journal of International Law” 2012, nr 4, s. 991.

¹⁵ T.j. Dz.U. 2022, poz. 1166.

prawną Kodeksu Etyki Radcy Prawnego¹⁶ (dalej: KERP). Wątpliwości nasuwa podjęcie na jego podstawie uchwały nr 8/2010 IX KZRP, ponieważ na jej mocy nie uchwalono przecież zasad etyki radców prawnych.

W przypadku adwokatury trzeba mieć na względzie uchwałę nr 20/2014 Naczelnej Rady Adwokackiej (dalej: NRA) z 22 listopada 2014 r. Uznano w niej, że podstawy aksjologiczne oraz oparte na nich normy, zawarte w Kodeksie Etyki Adwokackiej¹⁷ (dalej: KEA) oraz Kodeksie, są tożsame. W związku z tym postanowiono, że „zasady wynikające z Kodeksu obowiązują także – wobec ich niesprzeczności z normami zawartymi w KEA – polskich adwokatów świadczących pomoc prawną za granicą oraz adwokatów zagranicznych w Polsce”. W przywołanej uchwale NRA nie podano ustawowej podstawy jej uchwalenia.

Z cytowanych fragmentów uchwał KZRP i NRA wynika, że miały one na celu uznanie Kodeksu za akt wiążący odpowiednio radców prawnych i adwokatów w ich działalności transgranicznej. W tym kontekście wymaga przypomnienia, że organy samorządów zawodowych są związane wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadą działania na podstawie i w granicach prawa, której uściśleniem w sferze prawodawczej jest obowiązek wydawania aktów wewnętrznych na podstawie upoważnień ustawowych (art. 93 Konstytucji RP)¹⁸. W mojej ocenie przepisy ustawowe nie upoważniają do tego, aby w drodze aktów prawa wewnętrznego samorzady radców prawnych i adwokatów mogły włączyć Kodeks do zakresu zasad etyki zawodowej, a co za tym idzie zobowiązać swoich członków do przestrzegania Kodeksu.

V.

Dodatkowo należy wspomnieć o kwestii autentyczności tekstu Kodeksu w języku polskim. Zgodnie z memorandum wyjaśniającym do Kodeksu jego oryginalna wersja została sporządzona w językach angielskim (*Code of Conduct*

¹⁶ Kodeks Etyki Radcy Prawnego stanowiący załącznik do uchwały nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z 22 listopada 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

¹⁷ Uchwała nr 2/XVIII/98 Naczelnej Rady Adwokackiej z 10 października 1998 r. – Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej).

¹⁸ Zob. B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 546.

for European Lawyers) i francuskim (*Code de déontologie des avocats européens*), a tłumaczenia na pozostałe języki są sporządzane pod nadzorem delegatur krajowych. Jak stanowi § 3 uchwały nr 8/2010 IX KZRP, tłumaczenie tekstu jednolitego Kodeksu na język polski wraz z memorandum wyjaśniającym stanowi załącznik do tej uchwały. Natomiast w uchwale nr 20/2014 NRA zapisano, że załącznikiem do niej jest tekst Kodeksu Postępowania Prawników Europejskich w przyjętej przez CCBE angielskiej wersji językowej wraz z jego przygotowanym i zaaprobowanym przez NRA tłumaczeniem na język polski. Co więcej, w uchwale tej stwierdzono, że w przypadku wątpliwości interpretacyjnych, wynikających z różnic językowych, pierwszeństwo mieć będzie angielska wersja językowa.

Jak można zauważyć, sprawa polskiej wersji językowej Kodeksu jest nieuporządkowana. Samorządy radcowski i adwokacki były wprawdzie uprawnione do przyjęcia polskich tekstów Kodeksu, ale doprowadziło to do sytuacji, w której różnią się one nawet co do brzmienia tytułu tego aktu. Niewątpliwie nie sprzyja to rozwiązywaniu problemów związanych z relacjami między Kodeksem a polskim systemem prawa. Co się tyczy ewentualnych wątpliwości odnośnie do polskiej wersji językowej Kodeksu rozstrzygające powinno być odwołanie się do wersji oryginalnych w języku angielskim lub francuskim. Nieuzasadnione jest zawężenie tej możliwości do wersji angielskiej, jak postanowiono w uchwale nr 20/2014 NRA.

VI.

W kontekście związania Kodeksem członków samorządu radcowskiego trzeba także przywołać KERP. Od dnia jego wejścia w życie, tj. 1 lipca 2015 r., obowiązywał art. 2 ust. 2 KERP, określający, że radca prawny jest obowiązany przestrzegać postanowień Kodeksu Etyki CCBE podczas swojej działalności transgranicznej. Działalność tę zdefiniowano zbieżnie z przywołanym wyżej art. 1.5 Kodeksu. Na kanwie art. 2 ust. 2 KERP nasuwało się pytanie, czy w praktyce wymóg przestrzegania Kodeksu podczas działalności transgranicznej radcy prawnego powodował, że jego naruszenie jest równoznaczne z naruszeniem KERP, a w rezultacie stanowi podstawę pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Największe kontrowersje mogła wywołać sytuacja, w której chodziłoby

o naruszenie postanowienia Kodeksu, które nie ma odpowiednika w KERP. Powstałby wówczas problem, czy art. 2 ust. 2 KERP powinien być traktowany jako swego rodzaju odesłanie poszerzające zakres regulacji KERP w stosunku do radców prawnych prowadzących działalność transgraniczną¹⁹. Artykuł 2 ust. 2 KERP uchylono z dniem 1 stycznia 2023 r.²⁰, co – w świetle wskazanych trudności interpretacyjnych – było właściwym rozwiązaniem.

Odnosnie do adwokatury trzeba zaś przywołać KEA. W myśl jego § 1 ust. 4 obowiązkiem adwokata wykonującego zawód za granicą jest przestrzeganie norm zawartych w KEA, jak również norm etyki adwokackiej obowiązujących w kraju goszczącym. W KEA nie znalazło się natomiast żaden przepis odwołujący się do Kodeksu.

Oznacza to, że w obecnym stanie prawnym zarówno KERP, jak i KEA nie zawierają postanowień włączających Kodeks do zakresu zasad etyki zawodowej. Zasługuje to na pozytywną ocenę, gdyż do wprowadzenia takich regulacji nie ma odpowiednich podstaw prawnych. Metodą działania w tej sferze pozostaje zatem uwzględnianie w kodeksach etyki radców prawnych i adwokatów unormowań gwarantujących ich zgodność i spójność z Kodeksem.

VII.

Jak wskazano wyżej, przepisy ustawowe nie upoważniają organów samorządów radców prawnych lub adwokatów do uznania, w drodze uchwał, Kodeksu za akt wiążący członków tych samorządów. Należałoby więc rozważyć czy można go potraktować jako akt wiążący ich bezpośrednio.

Wobec tego, że w Konstytucji RP ustanowiono co do zasady otwarty podmiotowo i przedmiotowo system źródeł prawa wewnętrznemu obowiązującego²¹, powstaje kwestia czy Kodeks może zostać zaliczony do tych źródeł. Z art. 93 ust. 1 Konstytucji RP wynika, że akty prawa wewnętrznego mogą być wydawane przez „organy”. Ustrojodawca nie rozwinął tego pojęcia, ale trzeba pamiętać,

¹⁹ Zob. T. Jaroszyński, *Komentarz do art. 2 [w:] Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Jaroszyński, Warszawa 2022, s. 38.

²⁰ Na podstawie uchwały nr 1/2022 KZRP z 8 lipca 2022 r. w sprawie zmiany KERP.

²¹ Zob. P. Radzewicz, *Objaśnienia do art. 93 [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 303.

że akt prawa wewnętrznego jest źródłem prawa, a więc aktem władzy publicznej. Prowadzi to do wniosku, że pod pojęciem „organu” w art. 93 ust. 1 Konstytucji RP należy rozumieć organ władzy publicznej. Z kolei w pojęciu „władzy publicznej” mieszczą się także instytucje inne niż państwowe lub samorządowe, o ile wykonują funkcje władzy publicznej w wyniku powierzenia czy przekazania im tych funkcji przez organ władzy państwowej lub samorządowej²².

W świetle powyższego akty wydawane przez podmioty prywatne (osoby prawne, organizacje społeczne itp.), którym nie przysługują kompetencje w sferze władzy publicznej, nie są aktami prawa wewnętrznego w rozumieniu konstytucyjnym. Wydawane przez te podmioty akty (np. skierowane do ich pracowników lub członków) powinno się oceniać w kategoriach prawa prywatnego, a nie przez pryzmat konstytucyjnych regulacji dotyczących źródeł prawa²³. Z inną sytuacją mamy do czynienia, gdy przynależność do określonej korporacji (np. samorządu zawodowego) jest uznanym przez państwo warunkiem realizacji pewnych uprawnień²⁴. Jeżeli podmioty te wydają akty zawierające normy prawne adresowane do osób, wobec których przysługują im kompetencje władcze, takie akty zostają zaliczone do źródeł prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 93 ust. 1 Konstytucji RP²⁵.

Reasumując, Kodeksu nie można kwalifikować jako bezpośrednio obowiązującego w Polsce aktu prawa wewnętrznego, ponieważ CCBE nie jest organem władzy publicznej ani podmiotem, któremu powierzono lub przekazano funkcje władzy publicznej. Nie jest ona także organem samorządu zawodowego, wobec czego jej akty nie są wiążące dla radców prawnych i adwokatów.

VIII.

W związku z tym, że Kodeks nie jest aktem wewnętrznym w rozumieniu art. 93 Konstytucji RP, jego postanowienia nie wiążą członków samorządów

²² Wyrok TK z 4 grudnia 2001 r., sygn. akt SK 18/00, OTK 2001, Nr 8, poz. 256.

²³ Por. wyrok TK z 10 czerwca 2023 r., sygn. akt SK 37/02, OTK-A 2003, Nr 6, poz. 53, cyt.za: M. Wiącek, *Komentarz do art. 93 [w:] Konstytucja RP, T. II, Komentarz Art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 196–197.

²⁴ Por. wyrok TK z 14 lutego 2004 r., sygn. akt P 21/02, OTK-A 2004, Nr 2, poz. 9.

²⁵ M. Wiącek, *op.cit.*, s. 197.

radcowskiego i adwokackiego. Oznacza to, że ani radcowie prawni, ani adwokaci nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności dyscyplinarnej za działania niezgodne z Kodeksem²⁶, o ile nie naruszają one jednocześnie KERP lub KEA. Do takiego wniosku prowadzi treść art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych oraz art. 80 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze²⁷. Z przepisów tych wynika, że radcowie prawni i aplikanci radcowscy oraz adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych. Dyspozycja ta nie obejmuje postępowania sprzecznego z Kodeksem, gdyż nie jest on aktem prawnym ani nie ustala zasad etyki, w rozumieniu wspomnianych przepisów ustawowych.

Zastrzeżenia dotyczące uznania Kodeksu za akt wiążący radców prawnych i adwokatów nie implikują negatywnej oceny treści tego aktu. Uporządkowanie i ujednoczenie zasad etyki zawodowej prawników prowadzących działalność transgraniczną zasługuje na aprobatę²⁸, jednak realizacja tego celu powinna uwzględniać wymogi prawa krajowego, w szczególności rangi konstytucyjnej.

Z racji przynależności do CCBE samorządy radcowski oraz adwokacki są zobligowane dążyć do tego, aby określone w Kodeksie zasady obowiązywały ich członków²⁹. Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że optymalną metodą wykonania tej misji jest implementacja tych zasad w kodeksach etyki zawodowej radców prawnych i adwokatów. Niewątpliwie sprzyja temu tożsamość aksjologiczna Kodeksu oraz KERP i KEA³⁰. Co więcej, uwzględnienie postanowień Kodeksu we wskazanych kodeksach powoduje, że ich interpretacja, zwłaszcza w toku postępowań dyscyplinarnych, powinna opierać się także na Kodeksie i załączonym do niego memorandum wyjaśniającym. W konsekwencji radcowie prawni i adwokaci mogą ponosić odpowiedzialność dyscyplinarną, gdy ich działalność transgraniczna narusza krajowe zasady etyki zawodowej wdrażające regulacje zawarte w Kodeksie. Tym samym możliwe

²⁶ Odmienne zob. W. Chróścik, *Komentarz do art. 2 [w:] Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2021.

²⁷ T.j. Dz.U. 2022, poz. 1184, 1268.

²⁸ Zob. J.M. Weiss, *The Need for Federal Solutions to Interstate and International Ethics Conflicts: A Case Study in Confidentiality*, „Journal of International Business & Law” 2012, nr 1, s. 43.

²⁹ Zob. art. 1.3 Kodeksu.

³⁰ Wyrażono to wprost w uchwale nr 20/2014 NRA.

staje się spełnienie postulatów wyrażonych w tym akcie, pomimo że nie zaliczymy go do katalogu źródeł prawa obowiązującego w Polsce.

Literatura

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Chróścik W., *Komentarz do art. 2 [w:] Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2021.
- Genty P.M., *The Challenges of Developing Cross-Cultural Legal Ethics Education, Professional Development, and Guidance for the Legal Professions*, „Journal of the Professional Lawyer” 2011, nr 1.
- Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Jaroszyński, Warszawa 2022.
- Korkea-aho E., *Legal Lobbying: The Evolving (but Hidden) Role of Lawyers and Law Firms in the EU Public Affairs Market*, „German Law Journal” 2021, nr 1.
- Levin L.C., Mather L., de Groot-van Leeuwen L., *The Impact of International Lawyer Organizations on Lawyer Regulation*, „Fordham International Law Journal” 2018, nr 2.
- Radzewicz P., *Objaśnienia do art. 93 [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019.
- Sarvarian A., *Common Ethical Standards for Counsel before the European Court of Justice and European Court of Human Rights*, „European Journal of International Law” 2012, nr 4.
- Terry L.S., *An Introduction to the European Community’s Legal Ethics Code – Part I: An Analysis of the CCBE Code of Conduct*, „Georgetown Journal of Legal Ethics” 1993, nr 1.
- Terry L.S., *An Introduction to the European Community’s Legal Ethics Code – Part II: Applying the CCBE Code of Conduct*, „Georgetown Journal of Legal Ethics” 1993, nr 2.
- Weiss J.M., *The Need for Federal Solutions to Interstate and International Ethics Conflicts: A Case Study in Confidentiality*, „Journal of International Business & Law” 2012, nr 1.
- Wiącek M., *Komentarz do art. 93 [w:] Konstytucja RP, t. II, Komentarz Art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.